

Asia: Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025**Viite: K 20/2025 vp**

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kiittää mahdollisuudesta lausua ja esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Monikielisellä korkeakoulutuksella on suuri merkitys ja arvo. Kansalliskielten asema tutkimuksessa ja koulutuksessa on tärkeä. Lisäksi englantia tarvitaan rinnalla keskeisenä kielenä kansainvälisessä ympäristössä ja laajemminkin tieteessä.

Keväällä 2023 OHA-forum kokosi työryhmän tarkastelemaan yliopistojen kielilinjauksia peilaten apulaisoikeuskanslerin vuonna 2023 antamaan ratkaisuun (OKV/2967/10/2021) ja arvioimaan tarvetta ja mahdollisuutta yhtenäisille suosituksille. Työryhmä koosti suositukset, jotka yliopistojen koulutusvararehtorit hyväksyivät kokouksessaan 8/2024. Nämä suositukset ohjaavat yliopistoja tutkinto- opetus- ja suorituskielten osalta.

Kieli- ja viestintäosaaminen ei ole muusta koulutuksesta ja tutkimuksesta erillinen sektori, vaan osa koulutus-, innovaatio-, turvallisuus- ja elinkeinopolitiikkaa. Kieli- ja viestintäosaamisen perusta rakennetaan perus- ja toiseen asteen koulutuksessa. Kertomuksessa tunnistetut luku- ja kirjoitustaito tai toisen kotimaisen kielen opiskelu vaikuttavat suoraan korkeakouluopiskelijan kykyyn selvittää opinnoistaan ja työllistyä myöhemmin korkean asiantuntemuksen tehtäviin. Korkeakoulut ovat kansalliskielten osaamisen vahvistajia ja ruotsinkielisen ja suomenkielisen akateemisen terminologian kehittäjiä.

Riittävän kielitaitoisen henkilöstön saatavuuden turvaamiseksi kieliopintoihin on panostettava sekä koulutuksen aikana että työpaikoilla. Korkeakoulututkintoihin sisältyvät kieliopinnot perustuvat työelämän konkreettisiin kielitaitotarpeisiin. Lisäksi monikielisissä tilanteissa tarvittavia valmiuksia voidaan harjoitella, samoin kuin eri asiakasryhmien (esimerkiksi nuorten) tarpeisiin soveltuvaa kielenkäyttöä. Korkeakouluissa tarvitaan siten jatkossakin riittävän laajat ja alakohdaiset kieliopinnot.

Julkishallinnon kielitaitovaatimusten, siinä missä korkeakoulujen ja työelämäympäristöjen, on tärkeää päivittyä vastaamaan digitaalisia toimintaympäristöjä. Tähän tarvitaan korkeakoulutason osaamista. Korkeakoulut ovat kielipoliittisia strategisia toimijoita ja investointikohteita, eivät vain opetuksen järjestäjiä.

Opiskelijataustojen moninaistuessa koulusivistyskielen nykyiseen määritelmään kielitaitoasetuksen 20 §:ssä liittyy haasteita ja tulkinnanvaraisuuksia. Koulusivistyskieli ei ole vain opetuksen hallinnollinen kieli, vaan se määrittää oppijan mahdollisuudet edetä koulutuspolulla, toimia asiantuntijatehtävissä ja täyttää yhteiskunnan kielikelpoisuusvaatimukset.

Kertomuksessa todetaan, että yliopistolaissa ja ammattikorkeakoululaissa ei ole erikseen määritelty mitä opetus- ja tutkintokielellä tarkoitetaan. Opetus- ja tutkintokielellä on kuitenkin

oikeusvaikutuksia, mm. yliopistolain 10 §:n momentissa säädetään maksuvelvollisuudesta, joka perustuu koulutuksen vieraskielisyyteen. Kertomuksessa todetaan myös, että tutkinnolla voi olla vain yksi kieli, vaikka opetuksessa käytettäisiinkin useampaa kieltä. Yliopistolaissa ei ole rajoitettu mahdollisuutta tutkinnon kaksi- tai monikielisyyteen. Jää siis epäselväksi mihin kertomuksen väite perustuu.

Yliopistot tuottavat koulutuksen ja tutkimuksen kautta akateemisen englannin osalta kansainvälistä yhteistyötä, kilpailukykyä ja osaajien houkuttelua vahvistavia toimijoita, tuottavat monikielisiä asiantuntijoita ja ovat maahan muuttaneiden korkeasti koulutettujen kielellisen kotoutumisen keskeisiä toimijoita. Lisäksi **yliopistoissa tutkitaan ja kehitetään digitaalisia kieliteknologioita tekoälyn aikakaudella.**

Kieli- ja viestintäosaaminen on keskeinen **osa demokraattisen yhteiskunnan toimivuutta.** Riittävä kielitaito mahdollistaa osallistumisen demokraattiseen yhteiskuntaan, itsensä kehittämisen ja takaa siten yhteiskunnallista resilienssiä.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto Unifi ry, Finlands universitetsrektorers råd Unifi rf

Jari Ojala
puheenjohtaja

Heikki Holopainen
toiminnanjohtaja